

STALIŠČA POLITIČNIH STRANK DO KLJUČNIH IZZIVOV SLOVENSKE ENERGETIKE

Povzetek odgovorov političnih strank

V Sindikatu delavcev dejavnosti energetike Slovenije (SDE) smo se odločili preveriti namere in stališča političnih strank na področju slovenske energetike v naslednjem državnozbornem mandatu. Izlučili smo ključne vsebine in izhodišča, ki so pomembna za razvoj dogodkov v sektorju in jih naslovili na vse politične stranke, ki so v februarskih merjenjih javnega mnenja zabeležile vsaj dva odstotka podpore potencialnih volivcev.

SDE je največji reprezentativen sindikat v dejavnostih proizvodnje električne energije (hidroelektrarnah, termoelektrarnah, jedrskih elektrarnah in drugih proizvajalcih električne energije), v prenosu, distribuciji in trgovanju z električno energijo. Naše članstvo se zaveda, da so parlamentarne volitve vrhunec demokratičnega odločanja v državi. Ponujajo nam možnost neposredne izbire odločevalcev, ki bodo odločali o ključnih vprašanjih naše družbe. Zato **pozivamo naj se volitev udeleži čim več naših članov, da tako pripomoremo h kar se da kakovostnem oblikovanju odločevalskega okolja.**

Dalmatinova 4/III
1000 Ljubljana
T: +386 1 434 12 91
info@sindikat-sde.si
www.sindikat-sde.si

V času **hitrih in dramatičnih sprememb v mednarodnem prostoru** je zelo pomembno, da v Sloveniji ohranimo raven dosežene demokracije in se lažje spopademo z izzivi, ki bodo v prihodnje tudi zaradi vojnih žarišč na območjih med Ukrajino in Bližnjim vzhodom prav v našem sektorju med najzahtevnejšimi.

SDE je tudi edini podpisnik kolektivne pogodbe elektrogospodarstva Slovenije, kjer v 21 podjetjih več kot 6.500 zaposleni zagotavlja nadstandardne delavske pravice. SDE je tudi soustanovitelj ekonomsko socialnega odbora za energetiko (ESOE). SDE uresničuje posebne in skupne interese svojih članov, uveljavlja in varuje ekonomski, pravni in socialni položaj, pravice delavcev ter članov sindikata. Njegove ključne usmeritve so skrb za boljše plače, varne in zdrave delovne pogoje ter sprejemanje ustrezne zakonodaje. Zaradi vsega naštetega je naš namen nadaljevati s **konstruktivnim sodelovanjem v socialnem dialogu in prispevati k razvoju, uspešnosti in konkurenčnosti slovenskega energetike, kot ene izmed kritičnih dejavnosti gospodarskem in družbenem okolju.**

V pričujočem dokumentu na opisni način **predstavljamo odgovore in razmišljanja šestih političnih skupin ki so se odzvale na naš poziv.** Kot rečeno, vsem političnim strankam z vsaj dwoodstotno javnomnenjsko podporo smo v februarju poslali **12 izbranih vprašanj** z vsebino, ki močno vpliva na pomemben del zaposlenih in na še veliko bolj pomembno gospodarsko panogo, kar energetika gotovo je. Kljub dovolj dolgi časovnici, ki smo jo omogočili predstavnikom strank, ki se trudijo uvrstiti v parlament, se je na poziv tako množičnega sindikata, kot je SDE, odzvalo šest političnih skupin. **Na naš poziv so se odzvali Gibanje svoboda** (poslali so del političnega programa, ki govori o energetiki), **skupna lista Levica in Vesna, Pirati, Prerod, Resnica in Socialni demokrati.** Niso se odzvale stranke NSi s partnerji, SDS, Demokrati Anžeta Logarja in SNS.

Vsebina dokumenta ne omenja le klasičnih sindikalnih vprašanj in pričakovanj. Vprašanja so bila zastavljena veliko bolj obširno, a tudi ciljano, ker zajemajo ključne izzive slovenskega elektroenergetskega sistema. Razdeljena so bila v štiri vsebinske sklope: **proizvodnja električne energije, distribucija in prodaja električne energije, socialni dialog in druge dejavnosti.**

1. Vsebinski sklop: Proizvodni viri, delovna mesta in energetska oskrba

V prvem sklopu vprašanj o proizvodnih virih, delovnih mestih in energetske oskrbe smo poudarili, da so za dolgoročno stabilno in trajnostno oskrbo z električno energijo in posledično napredek v družbi, ključnega pomena proizvodni viri električne energije.

Pričakovanja našega sindikata so v smeri prizadevanja za sistemske rezerve, za ohranitev obstoječih dveh energetskega stebrov, uspešno prestrukturiranje SAŠA regije, za izvedbo projekta JEK2 in seveda za ohranitev delovnih mest v energetiki.

Pri prvem vprašanju tega sklopa o interesih in namerah političnih strank glede **ohranitve delovnih mest in sistemske rezerve** v Sloveniji smo dobili dokaj enotne odgovore. Socialni demokrati so bili pri odgovoru na omenjena izhodišča najkrajši in povedali, da so pripravili *»odličen zakon o prestrukturiranju premogovnih regij v Sloveniji. V prihodnjem mandatu si bo prizadevala za ohranjanje delovnih mest v regiji.«*

Levica z Vesno, Resnica, Prerod in GS so pritrdili, da so za ohranitev delovnih mest in za skrb pri zagotavljanju sistemske rezerve proizvodnje električne energije. *»Energetika je strateška dejavnost države, zato mora država zagotavljati stabilne pogoje za delovanje podjetij in razvoj novih energetskih projektov,«* so zapisali pri Resnici.

Prerod je poudaril, da mora v okviru nastajanja enotnega energetskega trga EU *»Slovenija ohraniti vse nujno potrebne sistemske rešitve, ki zagotavljajo najvišjo možno samozadostnost in avtonomnost energetskega sistema države.«*

V dokumentu Gibanja svoboda klasična sindikalna vprašanja o delovnih mestih niso naslovljena; najdemo mnenje o proizvodnih virih, ki bodo temeljili na dveh močnih stebrih, jedrski energiji, modremu umeščanju sončnih elektrarn v prostor, geotermalni energiji in dokončanju načrtovane verige hidroelektrarn.

Pri Piratih razvojno usmeritev elektroenergetike vidijo v izrazitem izkoriščanju jedrske energije. Saj stavijo tudi na tretjo jedrsko elektrarno, ne le na JEK2: *»Drugi blok bi po našem mnenju moral biti zgrajen s 100% domačim kapitalom, tretja jedrska elektrarna pa bi lahko bila zgrajena po modelu soinvestitorstva s sosednjimi državami.«*

V naslednjem vprašanju smo politične nosilce povprašali o njihovih stališčih glede **prestrukturiranju SAŠA regije**. Izvajanje zakona o prestrukturiranju SAŠA regije se Resnici zdi pravilna odločitev: *»Ključno je ohraniti energetske lokacije, znanje zaposlenih in tehnološke kompetence, hkrati pa razvijati nove energetske projekte ter nadomestne gospodarske dejavnosti v regiji.«*

Tudi Prerod podpira ohranjanje močne energetske lokacije v regiji SAŠA: *»Premog ni razvojna opcija, smo pa za to, da se v regiji razvijajo energetske tehnologije prihodnosti z nadgradnjo obstoječe energetske infrastrukture (npr. razvoj vodikovih tehnologij)«.*

Tem vprašanjem so se najbolj posvetili pri Levici in Vesni. Strankarski ideologiji primerno se bodo pričakovano zavzemali za delovna mesta in stavili na obnovljivo energijo. Kot vladna stranka izpostavljajo, da je sedanja vlada *»z zakonom o razvojnem prestrukturiranju SAŠA regije zagotovila več sto milijonov evrov za razvoj novih dejavnosti in ustvarjanje novih delovnih mest v regiji. Zapiranje premogovnih kapacitet mora spremljati pospešeno vlaganje v OVE, skupnostne hranilnike ter nadgradnjo elektroenergetskega omrežja. Naš predlog prihodnje preobrazbe in prilagajanja regije vključuje ohranitev energetske lokacije z vso pripadajočo omrežno kapaciteto, a z zamenjavo goriva z naravi neprimerno manj škodljivi«. Želeli bi si tudi »več dialoga in upoštevanja ter vključevanja lokalnih skupnosti v izvajanje tega zakona.«*

Naslednje vprašanje za politične stranke je bilo izrazito ciljano. Vprašali smo jih, kaj menijo o **ohranitvi oziroma združevanju energetskega stebrov (HSE in GEN)**. V splošnem dopisu GS odgovora nismo zasledili, Levica in Vesna sta priznali, da se o združitvi GEN in HSE razpravlja že dlje časa, pri čemer so stališča stroke deljena. Zato so pred kakršnokoli odločitvijo nujne neodvisne, strokovne in transparentne analize. Izpostavljajo: *»Pri tem ostaja ključno, da proizvodnja in distribucija električne energije ostaneta opredeljeni kot kritična infrastruktura v lasti in pod upravljanjem države.«*

V Prerodu ne podpirajo združevanja: *»Morda bi združitve podprli samo v primeru popolnoma liberaliziranega skupnega EU energetskega trga, kar pa je v danih okoliščinah malo verjeten scenarij razvoja v EU«. Zelo podobnega mnenja so pri Resnici: »Podpiramo ohranitev obeh energetskega stebrov, saj zagotavljata stabilnost sistema in strateško razpršenost upravljanja*

energetskih virov. Morebitne organizacijske spremembe morajo temeljiti na strokovnih analizah in ne na političnih interesih«. V SD ne vidijo »potrebe po združevanju HSE in GEN. Edini tehtni argument bi lahko bil teoretično konsolidacija finančnih tokov pri investiciji v JEK2,« so dodali. Zelo podobno razmišljajo Pirati: »Nasprotujemo združevanju HSE in GEN. Nuklearni, hidroenergetski in termo deli naše energetike bi morali biti ločeni.«

Pri naslednjem vprašanju, ki je preverjalo naklonjenost politike prav do **projekta JEK2**, so se v GS bolj konkretno opredelili. V svojem gradivu so med drugim zapisali: »Slovenija bo v prihodnjih desetletjih potrebovala zanesljiv nizkoogljični vir električne energije, ki bo dopolnjeval hitro rast obnovljivih virov. Jedrska energija skupaj z obnovljivimi viri lahko predstavlja temelj nizkoogljičnega elektroenergetskega sistema. Slovenija ima tudi dobre izkušnje z obstoječo Nuklearno elektrarno Krško, ki že več kot štiri desetletja varno in zanesljivo proizvaja elektriko ter prispeva k tehnološkemu razvoju države. Zato v Gibanju Svoboda gradnjo JEK 2 podpiramo, seveda če jo je možno izvesti tako, da bo izgradnja za državo stroškovno vzdržna ter varna. Ključno vprašanje pri JEK2 je strošek kapitala, saj ta najbolj vpliva na končno ceno elektrike. Če država zagotovi ugodna dolgoročna posojila ali finančne mehanizme, se lahko cena elektrike bistveno zniža.«

V okoljsko bolj profiliranih Levici in Vesno so mnenja, da bi morali pred končno odločitvijo za JEK2 najprej v celoti izkoristiti potencialne obnovljivih virov, energetske učinkovitosti in pospešene solarizacije ter imeti jasno sliko o stroških, tveganjih in alternativah. »Ob tem ne smemo spregledati izkušenj s preteklimi korupcijskimi tveganji pri velikih infrastrukturnih projektih, zato so nujni najvišji standardi transparentnosti in javnega nadzora. Šele ko bo vse to zagotovljeno, bomo podprli izvedbo posvetovalnega referendum,« so med drugim razložili v odgovorih za naš sindikat. »Podpiramo jedrski program in ohranitev statusa jedrske države, pri čemer pa pričakujemo maksimalno preglednost celotnega projekta JEK tako s tehnološkega, finančnega in tudi razvojnega vidika. Predvsem pa da se o njem po opravljeni javni razpravi izvede referendum,« so dodali pri Prerodu.

Izrazito projedrski Pirati pri podpori projektu JEK2 gredo še korak naprej, ne le zato, ker bi jedrsko energijo za civilne namene uporabili pri reševanju energetske samooskrbe, ampak tudi v okviru stimuliranja razvoja v nekaterih regijah.

Pravzaprav so si vsi enotni, da je jedrska energija pomembna opcija, tako tudi Resnica podpira »izvedbo projekta JEK2. Jedrska energija predstavlja stabilen, nizkoogljičen in dolgoročno zanesljiv vir električne energije ter je ključna za energetske varnost Slovenije.« Pri SD so prepričani, da: »Morajo biti državljanom in državljanom transparentno predstavljene s strani investitorja torej Republike Slovenije tehnično ekonomske analize, način financiranja, strošek investicije, vplivi na okolje ...« V letih 2027 in 2028 predlagajo široko javno razpravo.

Pri vprašanju o podpori morebitne **privatizacije elektroenergetske infrastrukture** so vse stranke kar odločno proti tej možnosti.

2. Vsebinski sklop: Elektrodistripcijski sistem

Politične stranke smo povprašali tudi o pogledu glede **koncesij za elektrodistripcijsko dejavnost**, ki so bile pred leti prenesene iz elektrodistripcijskih podjetij na SODO in nato na ELES. Spraševali smo jih, ali podpirajo ponovno podelitev koncesij elektrodistripcijskim podjetjem? Prerod je sporočil: »Naš cilj je modernizacija elektrodistripcijskega sistema, ki se mora prilagoditi novih tehnologijam, predvsem pa vplivu OVE, ki ga ti imajo na delovanje omrežja. Sama organizacijska oblika nam ni ključnega pomena, ključen nam je učinek vlaganj«. Tako Resnica, kot SD sta menja, da je smiselno podeliti koncesije elektrodistripcijskim podjetjem, ker imajo znanja, izkušnje in infrastrukturo za učinkovito upravljanje distripcijskega omrežja. Pri Vesni in Levici podobno dodajajo, da: »Zagovarjamo model, kjer so odločitve o razvoju omrežja bližje lokalnim skupnostim in uporabnikom«. Pri Piratih imajo svojo vizijo vloge ELES, ker njegovo centralizirano vlogo vidijo kot dolgoročno tveganje za slabše upravljanje v elektrodistripciji. Hkrati se jim zdi

smiselno, da ostane »dejavnost razdeljena po regijah že zaradi geografskih značilnosti, koncentracije poselitve in različnih nivojev industrializacije.«

Po drugi strani so aktualna tudi razmišljanja o koncentraciji **upravljanja petih elektrodistribucijskih podjetij (EDP-jev)** znotraj enotnega holdinga. Tudi iz odgovorov je zaznati, da o tem v politiki aktivno razmišljajo. Iz SD so sporočili, da »zdrževanje petih EDP v holding vsekakor je tema, ki jo bo morala nasloviti prihodnja vlada.« Pri Resnici so dodali, da mora biti »morebitna koncentracija upravljanja mora biti preiščena in strokovno utemeljena.« Tudi Levica z Vesno je odprta za razmislek o bolj usklajenem upravljanju elektrodistribucijskih podjetij, tudi v okviru morebitnega skupnega holdinga: »Vendar opozarjamo, da koncentracija upravljanja ne sme voditi v pretirano centralizacijo moči ali zmanjšanje transparentnosti.« Od GS na ta sklop nismo dobili jasnih odgovorov. »To vidimo, kot strokovno in ne kot politično vprašanje. Ne vidimo v tem kakšne posebne vloge politike,« pa so sporočili iz Preroda.

Zaradi zahtev zelenega prehoda bomo potrebovali milijardne investicije za nadgradnjo obstoječega distribucijskega omrežja. Zato smo poizvedovali, kako bi slovenska politika sistemsko uredila **financiranje EDP-jev**. V SD stavijo na instrumente EU, ki omogočajo nepovratna sredstva v elektroenergetsko infrastrukturo in rešitve. »Seveda je glavni vir omrežnina,« so zapisali v Prerodu in dodali, da vidijo »možnost v izdaji namenskih ljudskih obveznic in financiranje preko tega mehanizma.« Kombinacijo evropskih sredstev, omrežnine in denarja iz nacionalnih skladov predlagajo tudi v Resnici. Pri Levici in Vesni menijo, da je pri zelenem prehodu in razvoju obnovljivih virov energije potrebno »zagotoviti stabilno financiranje za nadgradnjo distribucijskega omrežja, ki bo omogočilo učinkovito vključevanje OVE.«

Stranke smo še povprašali, kakšni so interesi in namere glede **omrežnine**, ki je pomemben vir financiranja EDP-jev. Očitno del potencialnih prihodnjih upraviteljev države pri financiranju EDP-jev resno računa na denar iz omrežnine, a ta ne omogoča nujno potrebnih velikih investicij v elektrodistribucijsko omrežje. V glavnem pa se zavedajo, da omrežnina, kot taka mora omogočati razvoj in modernizacijo elektroenergetskega omrežja. Resnica je k tem mislim dodala, da »mora biti omrežnina socialno vzdržna za gospodinjstva in gospodarstvo.« Tudi Levica z Vesno opozarja, da gre za »milijardne investicije, ki jih ne smemo preprosto prevaliti na ramena gospodinjstev ter gospodarskih porabnikov.« Pri Prerodu pričakujejo, »da bo svojo vlogo in poslanstvo opravila strokovno in neodvisno Agencija za energijo.« Nanjo se sklicujejo tudi v SD: »Potrebno bo preveriti vzdržnost veljavnega regulatornega okvirja Agencije za energijo in nato sprejeti odločitev. Po naši oceni trenutni okvir ne bo zadostoval za financiranje vseh potrebnih investicij skupaj, seveda z EU nepovratnimi sredstvi.« Pirati pa se že v osnovi ne strinjajo z prevladujočim evropskim energetske modelom, ker naj bi predstavljal preveliko breme za nacionalno energetiko.

3. Vsebinski sklop: Socialni dialog in plače

SDE je kot edini reprezentativni sindikat v energetiki v zadnjem mandatu sodeloval v zglednem socialnem dialogu z Vlado RS in Energetsko zbornico Slovenije v okviru ESOE, žal pa ni bilo dialoga s strani SDH, ki je glavni upravljavec energetske podjetij. Slovenski elektroenergetski sistem stoji na ramenih tisočev zaposlenih, strokovno visoko usposobljenih in izkušenih kadrih, katerih specifična tehnična znanja so neprecenljiva za zanesljivo, varno in trajnostno delovanje EES in prihodnost slovenske oskrbe z električno energijo za vse družbene podsisteme. V zadnjih letih se slovenski EES sooča z resno problematiko kadrovanja, saj obstoječi kadri odhajajo, novi pa ne prihajajo zaradi neprivlačnih delovnih pogojev. Nadaljevanje takšnega škodljivega trenda lahko vodi v usodno izgubo kompetenc na področju energetike. Eden od razlogov za nezainteresiranost za delovanje v sektorju so tudi plače.

Politične stranke smo povprašali, ali podpirajo **rast plač v energetiki**, ki so pomemben dejavnik privlačnosti delovnih mest v energetiki. Pri višini plačila za opravljeno delo je zaznana politična oziroma ideološka pozicija posameznih političnih skupin, ki so se izpostavile in podale mnenje. V Resnici podpirajo rast plač v energetiki, *»saj gre za visoko strokovno in odgovorno dejavnost, ki mora ostati privlačna za nove kadre.«* Enako bi jih višali tudi Pirati. Da so plače in nagrade v energetskega sektorju že zdaj bistveno višje kakor v drugih javnih podjetjih sporočajo Iz Levice in Vesne. Socialdemokrati so mnenja, da mora biti rast plač v energetiki, kot vedno ustrezno usklajena z rastjo plač v ostalih sektorjih. Za Prerod pa je pomembno, da naj rast plač temelji na produktivnosti.

Glede nujnosti **dialoga med SDE in SDH** pa za nikogar od vprašanih ni dvoma, da bi moralo do tega priti v najkrajšem času. Stabilen socialni dialog je osnova za dolgoročni razvoj energetskega sistema.

4. Vsebinski sklop: Druge dejavnosti v energetiki

Zadnji del vprašanj, poslanih političnim strankam, se je nanašal na družbo Stelkom. Ta je nosilka prvega alternativnega telekomunikacijskega omrežja v Sloveniji, ki ima neodvisno hrbtenično omrežje razporejeno vzdolž elektroenergetskega omrežja z več kot 3.000 km dolžine optičnih vlaken. S hrbtenico telekomunikacijske infrastrukture in razvejanimi optičnimi omrežji električnih komunalnih družb omogoča slovenskim in mednarodnim ponudnikom telekomunikacijskih storitev znatno izboljšanje in nadgradnjo njihovih storitev.

Zanimalo nas je, ali politične stranke podpirajo, da **Stelkom** ohrani svojo dosedanjo vlogo še naprej. Gibanje svoboda ni poslalo jasne vizije Stelkomove vloge oziroma alternativni zanj. Zato pa so pri Levici in Vesni prepričani, da je bila prodaja večinskega deleža zasebnikom napaka: *»Strateška komunikacijska infrastruktura bi morala biti v stoodstotni javni oziroma državni lasti, saj gre za sisteme, ki so ključni za delovanje države, varnost in razvoj družbe. Kritično infrastrukturo, ki je nujna za delovanje države, je treba zakonsko zaščititi pred prodajo. Njeno upravljanje mora ostati v javnih rokah in usmerjeno v skupno dobro.«*

Pri Prerodu imajo za cilj krepitev tako 5G omrežja, kot tudi siceršnjega sodobnega telekomunikacijskega omrežja: *»Kar pričakujemo je seveda maksimalna transparentnost poslovanja in delovanje podjetij na trgu in skladno s sodobnimi standardi korporativnega upravljanja.«* Zelo izoblikovano mnenje imajo v SD: *»Stelkom mora biti sposoben preživeti na trgu s svojimi storitvami, saj so bile nekatere odločitve v preteklosti napačne in škodljive.«* In dodajajo, *»da bi bilo smiselno razmisliti za dodatno vključitev trženja viškov optičnih kapacitet DARS-a in slovenskih železnic preko Stelkoma.«* Pirati ne bi spreminjali vloge Stelkoma. Resnica pa je odgovore na naša vprašanja zaključila z razmišljanjem: *»Podpiramo ohranitev vloge družbe Stelkom kot pomembnega dela telekomunikacijske infrastrukture v Sloveniji. Njena optična infrastruktura predstavlja pomemben element digitalnega razvoja in povezljivosti države.«*